

POLITICKÁ RÉTORIKA: ANTISEMITIZMUS V DISKURZE POLITICKEJ STRANY KOTLEBOVCI – LUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO

KATARÍNA ŽEŇUCHOVÁ

ŽEŇUCHOVÁ Katarína: *Political Rhetoric: Anti-Semitism in the Discourse of the Political Party Kotlebovci – Ludová Strana Naše Slovensko*, 2020, Vol. 2, Issue 1, pp. 62 – 71. DOI: 10.17846/CEV.2020.02.1.62-71.

ABSTRACT: The paper discusses anti-Semitic stereotypes used in media, in political discussions of Kotlebovci – Ludová strana Naše Slovensko. Political rhetoric has always been a part of persuasive communication and using it can manipulate, affect and change societal cognitive opinions. The author focuses on spoken and written communication with anti-Semitic aspects, which caused reactions from the public and media. On these examples the author points to stereotypes in anti-Semitic discourse, which are some of the main topical and argumentative pillars and strategies of this political party.

KEYWORDS: Anti-Semitism. Political rhetoric. Alt-right populism. Radicalism. Media.

Jazyk sa v rozličných komunikačných situáciách stáva nástrojom politického myslenia – od presadzovania politickej ideológie a rétoriky až po konsolidáciu a formovanie národa a národnej identity, ktorá je často odvodzovaná aj od jazykovej príslušnosti. Jazyk politickej komunikácie vplyva na povedomie občanov, vyvoláva emócie, propaguje rozličné idey, stáva sa tak zbraňou v rukách politikov, ktorí rozličnými stratégiami a taktikami bojujú o priazeň svojich voličov.

Fenomén pravicového populizmu a extrémizmu v spoločnosti vzrástol v 90. rokoch 20. storočia, keď aj v štátoch západnej Európy, kde demokratické princípy majú dlhodobú tradíciu, stratili dôveru v etablované a tzv. štandardné politické strany. V krajinách strednej a východnej Európy v tzv. postsocialistických demokraciách majú myšlienky pravicového populizmu a extrémizmu takisto svojich priaznivcov. Na Slovensku zaznamenávame vzrast protirómskych nálad, sme svedkami toho, že časť populácie sa negatívne vyjadruje na adresu niektorej menšinovej časti obyvateľstva. Občania Slovenskej republiky začali dôverovať aj takým politickým subjektom, ktoré pracujú s nedemokratickými fenoménmi založenými na etnickej či rasovej nerovnosti, ako je antisemitizmus, rasizmus a nenávisť voči prisťahovalcom, nedôvera voči uznaným spoločenským a politickým domácim i medzinárodným autoritám a organizáciám. Tento spoločenský fenomén je objektom výskumu viacerých oblastí spoločenských vied (sociológia, politológia, história, kulturológia, mediálna komunikácia, politolingvistika a pod.).

V podmienkach slovenskej spoločnosti v spojitosti s extrémizmom a krajne pravicovým politickým spektrom rezonuje pôsobenie strany Kotlebovci – Ludová strana Naše Slovensko.

Pojmy populizmus a extrémizmus sa často zvyknú zamieňať, preto si na tomto mieste dovoľme vysvetliť ich používanie v kontexte mediálneho diskurzu na Slovensku. Je potrebné upozorniť, že laická, ale aj odborná verejnosť používa termín extrémizmus v rozličných významových rovinách, kde dôležitú úlohu zohráva subjektívny postoj k ponímaniu extrémizmu. Sociológovia pojem extrémizmus považujú za mimoriadne vágny a najamorfnejší pojem v sociálnych vedách (Winkler 1997, 21). Práve preto často dochádza k nejasnostiam v používaní pojmu extrémizmus, ktorý má však v politológii charakter odborného termínu napriek tomu, že jeho ponímanie je zahalené rúškom relativizmu (Nociar 2012).

V laickom prostredí sa pojem politický extrémizmus využíva ako súborné označenie na pomenovanie rozličných antidemokratických javov v spoločnosti – rasizmus, fašizmus, neofašizmus,

nacizmus, neonacizmus, nacionalizmus, pravicový a ľavicový populizmus, ultralavica a ultrapravica, radikalizmus atď. (Štefančík 2013, 12). Ako vidno, ide o označenie viacerých heterogénnych javov, v centre ktorých stoja antidemokratické myšlienky. V nemecky hovoriacom prostredí sa ekvivalentne požíva aj pojem politický radikalizmus.

V politickej komunikácii zjednodušene vnímame populizmus ako slabšiu formu extrémizmu. Nejde o synonymné pojmy, populisticky orientované strany nemusia porušovať demokratické princípy, extrémizmus môže fungovať aj bez prejavov populizmu. Politológovia často zakladajú definície týchto dvoch pojmov na úlohe ideológie a na postojoch k politickému systému. Kým sa extrémisti vyznačujú antisystémovými postojmi, populisty vystupujú len proti vládnucim politickým subjektom. Z viacerých politologických charakteristík populizmu a extrémizmu vyberáme definíciu M. Kohlstrucka, ktorý vidí rozdiel medzi populizmom a extrémizmom vo forme a v úlohe ideológie v správaní jej členov (Kohlstruck 2008, 212). Pri populizme sa uvádza aj absencia nemenného ideologického fundamentu, ktorého výsledkom sú nejasné, zahmlené postoje, ktoré členovia strany menia pôsobením udalostí (ibid., 223). Politická strana Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko je však vo svojich ideologických postojoch nemenná, ich vyjadrenia sú nemenné a jednoznačne rasistické a xenofóbne, preto by sme stranu z politologického hľadiska mohli zaradiť aj medzi extrémistické, resp. radikálne. Politológovia dospeli ku koncezuálnemu vymedzeniu extrémizmu, kde je prítomná ideológia založená na nativizme, autoritárstve a antidemokratických princípoch. Český politológ J. Smolík (2011, 102) konštatuje, že rozhodujúcim faktorom na rozlišovanie extrémizmu slúži postoj súdnej zložky štátnej moci. Keďže stranu K – LSNS ústavný súd napriek mnohým obvineniam jej predstaviteľov nezrušil a Kotlebovci sa zúčastňujú aj na vykonávaní štátnej moci na Slovensku (podobne v Rakúsku, Maďarsku a vo Švajčiarsku), považuje sa za stranu krajne pravicovú (Lenč 2018, 740; Nociar 2012).

V príspevku sa budeme venovať analýze protižidovských tendencií v politickom diskurze strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko. Keďže ide o stranu, ktorá od svojho vzniku prešla viacerými zmenami, vyberáme antisemitské vyjadrenia tohto politického subjektu aj v jeho predošlých formách fungovania. V minulosti sme mali možnosť sledovať vedúce osobnosti tejto strany ako súčasť viacerých politických a ideologických platforiem, ako je extrémistická ultranacionalistická politická strana pôsobiaca na Slovensku v rokoch 2005 – 2006 *Slovenská pospolitost' – Národná strana* (skratka SP-NS), ktorá nadväzovala na myšlienky občianskeho združenia Slovenská pospolitost' zapísaného v registri MV SR 9. mája 1995. Prvé roky strana nevyvolávala veľkú pozornosť médií, išlo však „o jasne antisemitskú organizáciu, ktorá videla židovské spriahanie za všetkým, čo sa vo svete dialo“ (Vražda 2017, 13). Dňa 1. marca 2006 Najvyšší súd Slovenskej republiky rozpustil túto stranu, pretože jej politická činnosť bola v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky. Napriek tomu jej predstavitelia naďalej pôsobili na Slovensku ako občianske združenie. V roku 2010 stranu prebrali ľudia okolo Mariána Kotlebu a jeho bývalej Slovenskej pospolitosti, viackrát modifikovali názov strany (Strana priateľov vína, Ľudová strana sociálnej solidarity, Ľudová strana Naše Slovensko, Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko, najnovšie od novembra 2019 Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko) a pokračovali v propagácii pronárodne orientovanej, niekedy až extrémne nacionalistickej politiky. Z hľadiska etablovania tejto politickej strany na úrovni regionálnej či celonárodnej politickej štruktúry môžeme hovoriť o jej troch významných úspechoch. V roku 2013 bol M. Kotleba v regionálnych voľbách zvolený do funkcie predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja. Strana pod vedením M. Kotlebu v roku 2016 prvýkrát prelomila päťpercentné kvórum na vstup do parlamentu a slovenská verejnosť bola konfrontovaná s účasťou krajne pravicových politikov v najvyššom zákonodarnom zbore (8,04 % a 14 kresiel v parlamente). V parlamentných voľbách vo februári 2020 získala strana 7,97 % a až 17 kresiel v parlamente. Volebné úspechy strany, najmä v roku 2016, mnohých politických analytikov

a prognostikov prekvapili, preto politológovia a sociológovia venovali dostatok pozornosti analýze faktorov, ktoré stoja za ich úspechmi. Poukázali na skutočnosť, že úspech politickej strany jednoznačne vychádza z dlhodobu neriešených vnútorných spoločenských problémov v štáte. Je nevyhnutné uvažovať aj o tom, že volebný úspech nepochybne ovplyvnili aj jazykové stratégie aj spôsob politickej komunikácie (Štefančík – Liďák 2017, 473 – 474).

Pri výskume jazyka politickej strany Kotlebovci – LSNS je nevyhnutné vychádzať z ich myšlienkového a ideologického jadra a na základe toho môžeme predpokladať aj isté tendencie v jazyku. Ide o popieranie základných princípov demokracie, ústavného štátu, rovnosti na princípe pôvodu, rasy, výkonu, etnicity, sexuálnej orientácie, uprednostňovanie vlastnej etnickej príslušnosti, propagovanie myšlienok autoritarizmu a antipluralizmu, orientácia na ľud v zmysle národa – ako domácej populácie a zároveň vyvolávanie strachu a pocitov ohrozenia zo strany domáceho (vnútorného) či cudzieho (vonkajšieho) nepriateľa. Výber tém je rovnako ovplyvňovaný aj aktuálnymi problémami spoločnosti. V ostatných rokoch na Slovensku rezonuje problém migrácie a silnejúcej európskej integrácie a centralizácie. V strane Kotlebovci – LSNS ide konkrétne o tieto témy: protirómska problematika, islamofóbné myšlienky, protimigračné témy, protieurópske témy, proti NATO, protisystémové, protivládne, myšlienky namierené proti oficiálnym médiám. Silným prvkom je i antisemitská a antisionistická propaganda a príklon k myšlienkam nacizmu či neonacizmu.

Z celého spektra tematických pilierov strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko zameriame pozornosť na protižidovské útoky, ktoré predstavitelia strany prezentovali na rozličnej úrovni a v rozličnej miere počas celej histórie svojho pôsobenia. Je potrebné pripomenúť, že antisemitský tón politickej strany sa menil, resp. sa zmierňoval v závislosti od strategických plánov strany a jej snahy uplatniť sa aj vo vyšších regionálnych a celonárodných politických celkoch na Slovensku. V príspevku sa budeme opierať o ústne prejavy – príhovory predstaviteľov strany prednesené na verejných zhromaždeniach, o vyjadrenia straníckych lídrov v médiách, ktoré našli svoj ohlas v písaných komunikátoch v publicistickom priestore, vyberáme písané texty strany K – LSNS vo forme sloganov na propagačných materiáloch, články na stránkach občasníkov a novín politickej strany, príspevky na sociálnych sieťach. Vzhľadom na obsiahlosť pramenného materiálu a jeho relatívnu neobmedzenosť najmä vo virtuálnom priestore uvádzame iba vybrané príklady stereotypov a kliše, ktoré sú skôr ilustratívnou vzorkou a nepredstavujú komplexný prehľad antisemitských útokov sledovanej politickej strany.

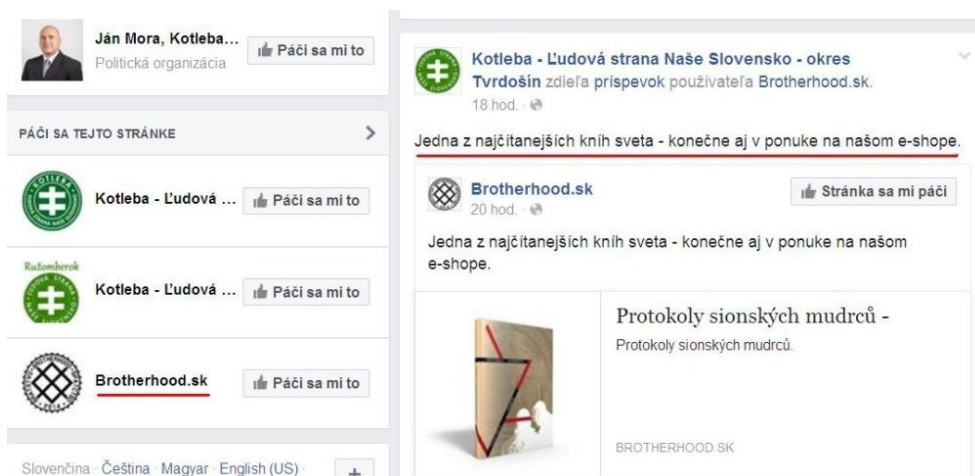
Stereotypy typického antisemitského diskurzu sú dobre známe a neustále sa objavujú po celom svete buď v otvorených násilných prejavoch (útoky na synagógy, na židovské cintoríny, školy a pod.), alebo aj v latentnej podobe, napriek tomu, že ich medzinárodné i regionálne organizácie či vlády jednotlivých štátov oficiálne odmietajú. Rozličné formy nenávisti k Židom sú dávno problémom mnohých spoločností. Táto nenávisť v procese historického vývinu nadobudla rozličné podoby – biologické, etnické, rasovo-biologické, ale aj politické. Dnes však antisemitizmus vnímate ako varovanie pred Židmi, pred cudzou etnickou a konfesionálnou skupinou, ktorá je stelesnením konfliktného stereotypu „my – oni“, „svoj – cudzí“. Antisemitské ataky pramenia v zažitých stereotypných predstavách o židovskej chamtivosti, luhárstve, nemravnosti, bohatstve, obrovskej sile a nenávisti k iným etnikám, často však poukazujú i na iné závažné problémy v spoločnosti.

Teória židovského sprisahania, antisionizmus

Hlas národnej stráže, mesačník Slovenskej pospolitosti, v roku 2005 vysvetľuje príčiny vzniku politickej strany takto: „Vznik strany Slovenská pospolitosť – Národná strana bol vynútený aj tým, že v súčasnosti všetky politické strany, či už národné alebo nie, podľahli sionistickému tlaku, a podľa toho vyzerá ich program. My nechceme upravovať súčasný politický systém, ale od základov ho

zmeniť!“ (*Hlas národnej stráže* 2005, 7). Za najväčšiu hrozbu pre Slovensko a slovenský národ M. Kotleba považuje „jednoznačne odnárodňovací proces, ktorý pod taktovkou sionistov začali domáci zradcovia“ (*Hlas národnej stráže* 2005, 8). Myšlienky židovských alebo sionistických sprisahaneckých plánov na ovládnutie sveta, ako súčasť konšpiračných teórií, rezonujú podnes v komunikačnom diskurze tejto politickej strany (Panczová 2018). Teórie sprisahania sa pokúšajú vysvetliť všetky negatívne javy v spoločnosti ako výsledok pôsobenia vplyvnej skupiny ľudí, ktorí manipulujú predstaviteľov vlád, ovládajú banky a masovo-komunikačné prostriedky s cieľom zmocniť sa celého sveta.

Marián Kotleba 21. augusta v roku 2017 vo vysielaní internetového rádia Infovojna¹ odporúčal poslucháčom, aby si prečítali zaujímavú knižku *Protokoly sionských mudrcov*. V tomto diele, ktoré je jedným z najrozšírenejších konšpiračných podvrhov v dejinách, nachádza M. Kotleba výraznú podporu svojich antisemitských postojov a prezentuje ju, ako dielo vizionárskeho charakteru. Tento typ konšpiračnej teórie o sprisahaní Židov, resp. sionistov „je využívaný nielen naprieč časovými a geografickými reláciami, ale i v prostrediach ideologicky znepriatelených. Je to príklad takmer univerzálneho symbolu, prítomného tak medzi kresťanmi, ako aj v prostredí stúpencov islamu, a to na všetkých kontinentoch od USA až po Japonsko“ (Panczová 2018, 72). Na Slovensku vyšli *Protokoly* prvýkrát v roku 1939 a za ich uverejnením stál medzivojnový antisemita Jozef Bílik-Záhorský, ktorý použil ako podklad české vydanie z roku 1927 (Panczová 2017, 78). Kotlebova strana ponúkala predaj knihy aj prostredníctvom svojej stránky na sociálnej sieti odkazom na internetový obchod Brotherhood.sk.² Na tomto webe, ktorý v súčasnosti nie je funkčný, bolo v ponuke viacero knižných titulov, ktoré ponúkajú „pravdivý“ a verejnosti zamlčovaný obraz židovského etnika, ako napríklad *Synagoga satanova*, *Mírové dílo Adolfa Hitlera*, *Co víte o Židech?* a pod.³

Zdroj: <https://dennikn.sk/blog/469642/kotlebov-manekyn-z-oravy/>

V spoločnosti sa s podobným javom stretávame, keď sa mnohé významné osobnosti politického života spájajú so židovským pôvodom. Predpokladá sa, že židovské korene a ich identifikácia

¹ Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=QXtwAnG9JBg>.

² Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/469642/kotlebov-manekyn-z-oravy/>.

³ Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/469642/kotlebov-manekyn-z-oravy/>.

s touto etnickou a konfesijnou skupinou sa stane dôvodom na ich verejné odsúdenie. Z nedávnej histórie je nám dobre známy príklad Fedora Gála, Jána Čarnogurského, manželky Michala Kováča či Václava Havla, ktorí sa stali terčom útoku konšpiračných médií a pripisovalo sa im spojenie so židovskými koreňmi a so „židovskou lobby“. Pred ostatnými prezidentskými voľbami (presne 14. marca 2019) použil konšpiračný časopis *Zem a Vek* digitálne upravenú fotku Zuzany Čaputovej tak, že prezidentská kandidátka má na nej zakrivený nos a mohutnejšie pery. Celá táto antisemitská propaganda sa objavila presne 14. marca 2019, v deň výročia vyhlásenia slovenského štátu a vyvolala veľký mediálny ohlas a vyžiadala si i vyjadrenie budúcej prezidentky na sociálnej sieti.

Dostupné na internete: <https://www.omeiach.com/hoaxy/15215-zem-a-vek-upravit-nos-caputovej-ako-na-antisemitskych-karikaturach>

Odmietam antisemitizmus a sama mám mnoho židovských priateľov. Je mi smutno z toho, že tvorcovia antikampane nemajú zábrany v deň výročia vzniku vojnového Slovenského štátu hrať na antisemitskú nótu. Zdieľajte, ak odmietate ich nenávisť.

Peter Lachký
14. marca 2019

ZEM A VEK vo svojom článku upravil fotku Zuzany Čaputovej tak, aby to vyzeralo, že je Židovka. Presne takto to robili nacisti. Som zdesený.

Dostupné na internete: https://www.facebook.com/pg/zcaputova/posts/?ref=page_internal

Žid ako úžerník a lakomec

V Modre v októbri 2005 pochodovalo pri príležitosti pamiatky Ľudovíta Štúra 150 extrémistov, predstaviteľov dnes zrušenej Slovenskej pospolitosti, a rozdávali balenia cukru s prečiarknutým symbolom Európskej únie a s nápisom „Radšej drahší od Slováka ako lacný od Žida“⁴. Zhromaždenie bolo rozpustené a podľa oficiálnych správ Slovenskej informačnej agentúry išlo o „šírenie xenofóbnych antisemitských nálad, otvorené odmietanie princípov parlamentnej demokracie, spochybňovanie základných ústavných práv určitých skupín obyvateľov a ďalšie.“⁵

Veľký mediálny ohlas zaznamenala i karikatúra Žida v podobe prečiarknutej kreslenej postavičky s úškrnom a kopou bankoviek v dlani, ktorá bola uverejnená v župných novinách Bystrický kraj počas pôsobenia M. Kotlebu na poste predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja. Vo vydaniach za mesiac jún – júl 2015 je na strane 2 článok s nadpisom *Oslobodzujeme kraj z dlhového otroctva!*, kde sa uvádza, že županovi Kotlebovi sa za rok vo funkcii podarilo znížiť dlh kraja voči bankám o 6,48 milióna eur.⁶ Ako upozornil G. Šípoš, šéf Transparency International, rovnaké zobrazenie obsahuje známa antisemitská karikatúra. V pôvodnej karikatúre sa pri postavičke nachádza text *With Jews You Lose*, teda v preklade „So Židmi prehrávaš“. V župných novinách text z karikatúry vypustili.

Oslobodzujeme kraj z dlhového otroctva!

Čo znamená život na dlh vie väčšina Slovákov. Zbavíť sa dlhu je preto samozrejmom prioritou každého rozumného človeka, ktorý chce byť skutočne slobodný. To platí aj o štáte a samospráve. Žiaľ, túto prioritu zjavne nechápe vláda, ktorá neustále zvyšuje verejný dlh Slovenska, predstavujúci v súčasnosti už viac ako 40 miliárd eur! Bankrotujúce Grécko či Argentína, ktorá skrachovala s približne rovnako veľkým dlhom, aký má v súčasnosti SR, sú hrozivým príkladom tejto nezodpovednej politiky.

Každý, komu sa darí znižovať verejný dlh, preto koná záslužný počin a doslova oslobodzuje Slovensko z moci nadnárodnej bankovej mafie. Pozitívnym príkladom pre celé Slovensko môže byť Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK) pod vedením predsedu BBSK Mariana Kotlebu (ĽS Naše Slovensko). Len za rok vo funkcii sa novému predsedovi BBSK podarilo znížiť dlh BBSK voči bankám o 6,48 miliónov eur, čo je najvyššia suma v histórii kraja. V znižovaní dlhu spomedzi všetkých krajov dokonca suverénne vedie. Navyše vďaka rozumnému hospodáreniu dokázal predseda BBSK Marian Kotleba, na rozdiel od svojho predchodcu, uhradiť aj takmer všetky záväzky dopravcom v sume ďalších 11,22 miliónov eur! Predseda BBSK tak spolu znížil záväzky kraja o viac ako 18 miliónov eur, čo je precedens hodný nasledovania. Dodajme, že predoslé vedenie kraja na čele s Vladimírom Maříkom (SMER) naopak za 4 roky zvýšilo dlh kraja o 16,78 miliónov eur!

Poradie	Samosprávny kraj	zniženie / zvýšenie záväzkov (v eur)
1.	Banskobystrický	zniženie o 18 541 214
2.	Prešovský	zniženie o 6 749 098
3.	Žilinský	zniženie o 4 522 404
4.	Trenčiansky	zniženie o 4 197 584
5.	Bratislavský	zniženie o 1 271 599
6.	Nitriansky	zvýšenie o 357 082
7.	Košický	zvýšenie o 1 063 129
8.	Trnavský	zvýšenie o 5 348 376

Dostupné na internete: <https://medialne.trend.sk/tlac/kotleba-ma-zupnych-novinach-obrazok-antisemitskej-karikatury>

Podľa vyjadrenia hovorca banskobystrickej župy, „grafik použil túto karikatúru bez textu a predpokladal, že ide o karikatúru úžerníka, ako bývala zobrazovaná v minulosti. Netušil, že by malo ísť o Žida, pretože nevie, podľa akých znakov sa Žid dá rozoznať.“⁷

⁴ Dostupné na internete: <https://www.sme.sk/c/2447243/ulicami-pochodovali-extremisti.html>.

⁵ Dostupné na internete: <https://www.sme.sk/c/2447243/ulicami-pochodovali-extremisti.html>.

⁶ Dostupné na internete: <https://www.cas.sk/clanok/325243/ubohe-praktiky-zupana-kotlebu-toto-uz-zacina-byt-nebezpecne/>.

⁷ Dostupné na internete: <https://www.cas.sk/clanok/325243/ubohe-praktiky-zupana-kotlebu-toto-uz-zacina-byt-nebezpecne/>.

Popieranie holokaustu a dehonestácia židovského národa

Marián Kotleba sa na proteste v Komárne v roku 2005 vyjadril i na adresu Židov a k ich úlohe v slovenskom štáte: „Židom, ktorí len z milosti slovenského národa žijú na našom území, až bytostne vadí všetko, čo je slovenské, národné a kresťanské [...] Aj v minulosti pôsobili proti slovenskému národu, jeho štátnosti a kresťanským tradíciám, a to veľmi často v pevnom spojení s maďarskými šovinistami a domácimi zradcami.“⁸ Ministerstvo vnútra podalo v septembri 2005 podnet, aby sa začalo trestné stíhanie proti strane Slovenská pospolitosť – Národná strana za hanobenie národa, rasy a presvedčenia. Strana bola rozpustená, činnosť pozastavená a z propagácie fašizmu bol obvinený aj Mariána Kotleba, ktorý sa necháva titulovať ako *Vodca (Hlas národnej stráže 2005, 7)* a často sa prezentuje pozdravom Na stráž!, ktorý v období slovenského štátu používala Hlinkova garda. Predstavitelia strany však deklarujú, že ide o pozdrav slovenských katolíckych skautov a v žiadnom prípade nenasledujú odkaz Hlinkovej gardy, rovnako ako sa nepriznávajú ani k myšlienkam (neo)nacizmu či k osobnosti Adolfa Hitlera.⁹

Nezáujem o otázky deportácie židovského obyvateľstva z územia Slovenska Kotleba niekoľkokrát otvorene deklaroval na rozličných zhromaždeniach, rovnako téma holokaustu a Židov nezbudila záujem ani u Milana Uhríka, poslanca Národnej rady SR za stranu Kotlebovci – LSNS, ktorý vo verejnoprávnej televízii v relácii *O 5 minút 12* na otázku redaktora, či odsudzuje deportáciu Židov do vyhladzovacích táborov v období slovenského štátu, povedal: „Ja som vtedy nežil, nepamätám si to, zaujíma ma to len ako dejinná udalosť; ... Nie som historik! Spýtajte sa historikov.“¹⁰ Dňa 14. marca 2009 na zhromaždení v Bratislave pri príležitosti 70. výročia vzniku slovenského štátu M. Kotleba povedal: „My sme národnosti slovenskej, nie národnosti židovskej. A preto nás židovská otázka ako taká nezaujíma.“¹¹

Osoby popierajúce holokaust vychádzajú z antisemitských myšlienok o tom, že Židia prostredníctvom sprisahania zmanipulovali svet, čím sa popiera dobre zdokumentovaná časť histórie genocídy Židov nacistami počas druhej svetovej vojny. Tento jav možno vnímať nielen ako pseudovedeckú teóriu, ktorá má vplyv na falzifikáciu historických udalostí, je však aj jasným znakom extrémistických tendencií, ktoré sú, žiaľ, pozorovateľné aj u predstaviteľov a sympatizantov strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko.

Politolingvistika je relatívne mladou jazykovednou disciplínou, patrí však k dynamicky sa rozvíjajúcim odvetviám jazykovedy. V mnohých krajinách (Severná Amerika, Nemecko, Rusko) má politolingvistika status autonómnej vednej disciplíny zastúpenej vedeckými školami, smermi, vedeckými publikačnými platformami (Dulebová 2018). Pri výskume pravicového populizmu môžeme vychádzať z pomerne širokého politologického skúmania nastolenej témy na Slovensku či v medzinárodnom kontexte (Mesežnikov – Gyárfášová 2008; Wojtas 2011; Pirro 2015; Wolf, 2017). V ostatných rokoch sa rozvíja cielený pohľad na jazyk a jazykové stratégie pravicovo populistických strán na Slovensku. Ruth Wodakova (Wodak 2016) poukázala na niektoré z aspektov jazykového prejavu pravicového populizmu, v slovenskom výskumnom kontexte sa môžeme opierať o niekoľko publikácií, ktoré venujú pozornosť situácii na Slovensku (Štefančík – Macháček 2013; Štefančík – Liďák 2017; Štefančík – Hvasta 2019).

V súčasnosti nám medzinárodná lingvistika ponúka množstvo klasifikácií jazykových stratégií politického diskurzu. Pri analýze jazykových stratégií v tomto príspevku sa budeme opierať o klasifikáciu O. L. Michalovovej (Michalovova 2009), ktorá sa dotýka výstavby politických textov

⁸ Dostupné na internete: <https://demagog.sk/vyrok/vr16034/>.

⁹ Pozri napr. https://www.youtube.com/watch?v=jQVqWVr_Wg8.

¹⁰ Dostupné na internete: <https://youtu.be/k8LChevJNns>; pozri aj <https://youtu.be/GN1BGbGXWMU>.

¹¹ Pozri: <https://fici.sme.sk/c/20642515/gardisticke-uniformy-vymenili-za-obleky-nenavist-ostala-takto-sa-kotlebovci-vyjadrovali-o-zidoch.html>.

na úrovni lexikálnej analýzy, textovej i diskurznej analýzy. Autorka rozlišuje 3 základné stratégie, ktoré sa realizujú prostredníctvom konkrétnych taktík:

1. Stratégia poníženia je zacielená na diskreditáciu protivníka, pri ktorej sa využívajú taktiky implicitne a explicitne vyjadrujúce odmietavý postoj, čo vedie k oslabeniu pozície protivníka. V prípade sledovanej politickej strany sa explicitné obviňovanie, ponížovanie, konštruovanie obrazu fiktívneho nepriateľa – Žida realizuje na základe stigmatizujúcich slov a slovných spojení či lexikálnych prostriedkov s negatívnou konotáciou: *sionisti, sionistický tlak, odnárodňovanie, zradcovia, zlodeji, židovská lobby, medzinárodná banková mafia, otroctvo, rozkrádanie, šikanovanie a i.*

V textoch sa bohato využívajú rétorické figúry, napríklad opakovanie, vďaka čomu emfatický efekt zosilnieva, dosahuje sa želaný výsledok perzuzívneho politického prejavu. Opakovanie istej idey napomáha jej prijatiu ako jedinej pravdivej. Využívanie rečníckych otázok a rétorických zvolaní: „My nechceme upravovať súčasný politický systém, ale od základov ho zmeniť!“ (*Hlas národnej stráže* 2005, 7).

2. Stratégiu nadradenosti, povyšovania vlastnej politickej strany, vlastných ideí sa napĺňa na základe vlajkových slov, ktoré pozitívnou konotáciou v dobrom svetle hodnotia vlastnú ideológiu strany – *slušní ľudia, funkčný štát, spravodlivý štát, rozumný človek, skutočná sloboda, pozitívny príklad (K – LSNS), oslobodenie Slovenska od nadnárodnej bankovej mafie.*

3. Stratégia teatrálnosti sa dosahuje prostredníctvom sľubov, povzbudení (Spolu to dokážeme! My máme chuť aj odvahu uskutočniť radikálne zmeny!) alebo aj prostredníctvom dichotomického delenia spoločnosti na dobrých-zlých, spravodlivých a nespravodlivých, na slušných a skorumpovaných, na Slovákov a Židov (sionistov). „V jazyku pravicových extrémistov vystupuje do popredia dichotomická logika priateľ vs. nepriateľ [...]. Spektrum nepriateľov je v prípade slovenských extrémistov mimoriadne široké. Patria sem okrem utečencov a pracovných migrantov (ale trebárs aj cudzincov migrujúcich z dôvodu zlúčenia rodín), v prvom rade moslimskí migranti, a to bez ohľadu na dôvod opustenia krajiny pôvodu, rovnako príslušníci rómskej menšiny a židia, resp. organizácie a podniky vo vlastníctve židov“ (Štefančík – Hvasta 2019, 232).

Cieľom nášho príspevku bolo poukázať na vybrané príklady mediálnych antisemitských atakov v podmienkach súčasného demokratického zriadenia na Slovensku, k čomu výrazne napomáha najmä rozmach masovokomunikačných procesov, anonymnosť internetového priestoru a sociálnych sietí. Žid popri vyjadrení etnickej a konfesionálnej príslušnosti je pre sympatizantov strán pravicového populizmu a extrémizmu aj krajným stelesnením diskurzu „my – oni“, „svoj – cudzí“, keď vinníkom a príčinou všetkého svetového zla je istá (etnická a religiózna) skupina ľudí. Jazykové prejavy (najmä písomné) s antisemitským podtextom v politickom diskurze strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko sú v súčasnosti, keď má strana od roku 2016 zastúpenie v najvyššom zákonodarnom zbore Slovenskej republiky, do veľkej miery poznačené nevyhnutnosťou zachovať reprezentatívnosť a politickú korektnosť (využívanie latentných foriem a symbolov) komunikátov strany a súčasne nevychádzať za rámec manipulatívnych stratégií, ktoré sledujú politické a ideologické ciele. Dovoľme si však tvrdiť, že strana je vo svojej nedemokratickej a xenofóbnej ideológii konzistentná a antisemitské postoje tvoria naďalej súčasť ideológie strany, hoci protimadarská a protižidovská problematika už nefiguruje vo volebnom programe a antisemitizmu sa navonok nevenuje rovnaký stupeň pozornosti, ako tomu bolo napríklad počas fungovania Slovenskej pospolitosti (Nociar 2012, 6).

Perzuzívna komunikácia, ktorej súčasťou je i politický a mediálny diskurz, produkuje myšlienky, ktoré u recipienta zákonite vyvolajú konkrétnu reakciu. Efektívne komunikačné stratégie a taktiky pracujú s vedomím adresáta, s jeho hodnotovými kategóriami, emóciami, vôľou. Verím, že aj lingvistická analýza politického diskurzu a s ňou spojené možnosti nasledovného transferu

poznatkov aktuálne reaguje na latentnú či otvorenú formu existencie extrémizmu a nezdravého dištancovania sa od pluralistickej demokracie v súčasnej spoločnosti.

SUMMARY

The cause for discriminatory hate-speech – anti-Semitism, racism and xenophobia manifest themselves in today's society and religious, social and political communication. The paper discusses anti-Semitic stereotypes used in media, in political discussions of Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko. Political rhetoric has always been a part of persuasive communication and using it can manipulate, affect and change societal cognitive opinions. The author focuses on spoken and written communication with anti-Semitic aspects, which caused reactions from the public and media. On these examples the author points to stereotypes in anti-Semitic discourse, which are some of the main topical and argumentative pillars and strategies of alt-right populist political parties. Linguistic analysis of documents and speeches of this studied political party shows, that base ideological and topical focuses, i.e. superiority, subordination, discreditation of a fictitious enemy, societal dichotomy (good – evil), have been applied in the choice of lexical resources, rhetorical and stylistic figures, code and symbolism.

LITERATÚRA

- Dulebova, Irina, 2018. Contemporary research in the field of political linguistics in Slovakia. In: *Media Linguistics* 2/5, 162 – 173. <http://hdl.handle.net/11701/15329>.
- Hlas národnej stráže*. Marec 2005, 9/2.
<https://docplayer.cz/36718985-Obsah-nove-slobodne-slovensko-uvodnik-hlas-narodnej-strazec-9-marec-hlada-novych-clenov.html>.
- Kohlstruck, Michael, 2008. Rechtspopulismus und Rechtsextremismus Graduelle oder qualitative Unterschiede? In: Faber, R. – Unger, F. *Populismus in Geschichte un Gegenwart*. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann, 211 – 230.
- Lenč, Jozef, 2018. Islamophobia in Slovakia. National Report 2018. In: Bayrakli, E. – Hafez, F. (eds.): *European Islamophobia. Report*. https://www.researchgate.net/publication/341548910_EUROPEAN_ISLAMOPHOBIA_REPORT_2018_Slovakia.
- Mesežnikov, Grigorij – Gyárfášová, Olga, 2008. *Národný populizmus na Slovensku*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.
- Михалева, Ольга Леонидовна, 2009. Политический дискурс. Специфика манипулятивного воздействия. Москва: Либроком.
- Nociar, Tomáš, 2012. *Right-Wing Extremism in Slovakia*. Berlin.
http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09567.pdf?fbclid=IwAR2xsKISfX8JVfqTSTXRoLByfnqn4B_ggQhVVmbWevTFHsgIyxt4P6gbD_4.
- Panczová, Zuzana, 2017. *Konšpiračné teórie: témy, historické kontexty a argumentačné stratégie*. Bratislava: Ústav etnológie SAV, VEDA, vydavateľstvo SAV.
- Pirro, Andrea L. P., 2015. *The populist radical right in Central and Eastern Europe: ideology, impact, and electoral performance*. London – New York.
- Smolík, Josef, 2011. Krajne pravicové politické strany v Českej republike: heterogenita, spolupráca, konkurencia. In: *Slovenská politologická revue* 1/11, 99 – 111.
- Štefančík, Radoslav – Macháček, Ladislav et al, 2013. *Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku*. Brno: Tribun EU.

- Štefančík, Radoslav – Lidák, Ján, 2017. *Priateľ a nepriateľ. Jazyk pravicového extrémizmu*. https://www.researchgate.net/publication/323255124_Priateľ_a_nepriateľ_Jazyk_pravicoveho_extremizmu.
- Štefančík, Radoslav – Hvasta, Miloslav, 2019. *Jazyk pravicového extrémizmu*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm.
- Vražda, Daniel, 2017. *Kotleba. Odkiaľ prišiel a ako je možné, že sedí v parlamente*. Bratislava: N Press, s. r. o.
- Winkler, R. Jürgen, 1997. Jugend und Rechtsextremismus in der Bundesrepublik Deutschland. In: Schuman, S. – Winkler, J. R. (eds.): *Jugend, Politik und Rechtsextremismus in Rheinland-Pfalz*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 13 – 62.
- Wodak, Ruth, 2016. *Politik mit der Angst: Zur Wirkung rechtspopulistischer Diskurse*. Wien/Hamburg.
- Wojtas, Kinga, 2011. *Partie populistyczne w Czechach i na Słowacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Wolf, Tanja, 2017. *Rechtspopulismus: Überblick über Theorie und Praxis*. Wiesbaden: Springer.

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-17-0128 *Komparácia jazykových stratégií pravicového populizmu (Nemecko – Rakúsko – Česko – Slovensko): lexika – texty – diskurzy*.

KONTAKT

doc. Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta UCM v Trnave
Námestie J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
katarina.zenuchova@ucm.sk